

ИСТРАЖИВАЊА И ИЗВОРИ

Др Душан Ј. МАРТИНОВИЋ*

ТРИ ПИСМА ПЕТРА II ПЕТРОВИЋА ЊЕГОША

У богатој грађи везаној за Петра Другог Петровића Његоша коју је марљиви академик Јевто М. Миловић сакупио и објелоданио између корица књиге 4 (1845-1847), Титоград, 1986; књ. 5 (1848-1849), Титоград, 1987 (! 1990) и књ. 6 (1850-1851), Титоград, 1990 - монографских публикација едиције *Петар II Петровић Његош, грађа 1830-1851*, међу бројним Његошевим писмима, која доминирају у тој грађи - не налазе се и ова три писма која је Његош писао: Макарију Грушићу, архимандриту манастира Савине, своме перјанику Радовану Пиперу и грофу Сергију Семјоновичу Уварову, министру просвјете Царске Русије. Држим да су писма веома интересантна и да их треба објавити.

1.

Писмо савинском архимандриту је пронашао прије 71 годину Владимир Ђоровић, као "прво писмо владицино за које данас знамо", констатује овај познати српски историчар и његошолог.¹

Његошево писмо је датирано на Цетињу 6. децембра 1830. У њему се млади Његош, тек завладичен, обраћа настојатељу манастира Савине у Херцег-Новом и изјављује да признаје дугове (од 160 талира) свога покојног стрица "светој лаври савинској", као и евентуално друге дугове у Боки Которској, уколико их има, те да ће их вратити првом приликом када добије намјенску помоћ од руског Императора...

Ово Његошево писмо, транскрибовано и транслитерирано, гласи:
"Ваше високопреподобије милостиви господару оче
Архимандрите Макарије Грушићу,

Цијењено писмо В[ашег] В[исоко]преподобија писано 1.
овог мјесеца, имао сам част уредно добити и разумјети све што у

* Аутор је ванредни члан Црногорске академије наука и умјетности, Цетиње.

¹ *Његошево писмо савинском архимандриту Макарију Грушићу*. - Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, књ. II, св. I, стр. 34-35.

њему пише за 160 талијера, које је остао дужан мој покојни дондо светој лаври савинској. Ја сам и раније био у то увјерен и то ћу исплатити а и другима уколико је остао дужан када Његово Императорско Величанство Государ сверусијски покрије све трошкове које је направио мој покојни дондо у Боки Которској.

Будите увјерени Ваше В[исоко]преподобије да ћу увијек бити обавезан према Вама за љубав коју сте ми показали за вријеме мог боравка у Кастел Новом (Херцег-Новом, примј. Д. М.) и најпокорније Вас молим да пренесете моје најдубље поздраве г[осподи]ну Стефану Чувковићу, г-ну Марку Чојковићу, г-ну оцу Герасиму; најсрдачније препоручујем се молитвама В[ашег] В[исоко]преподобија, имајући част да за вазда остајем покорни слуга Вашег Високопреподобија.

Цетиње, 6. децембра 1830. године.

Радивоје Петровић"

2.

Друго Његошево писмо, које овдје доносимо, упутио је Његош из Варшаве 18. јула 1837. свом перјанику Радовану Пиперу. То писмо је својевремено добротом Андрије Мрчарице, унука нареченог Р. Пипера, добио Сава Накићеновић - обзнанио га и коментарисао² у једном београдском часопису, одакле смо га преузели. То писмо, такође транскрибовано и транслитерирано, у цјелини гласи:

"Господину Радовану Пиперу на Цетиње, à Monsieur M. Radovane Pipère dans Montenegro, à Zettigné, sur Wienne et sur Zara, dans Montenegro. (Ово је споља на адреси)

Радоване,

Када примиш ово писмо писаћеш Виду у Бјелопавлиће да нађе троје-четворо момчади који су лијепо виђени и који ће имати по двије леденице и по нож, и бијеле шалове. Толицину нека и Тодор Мушкин из Пипера изабере исто тако ођевене и наоружане - нека буду готови кад им пошаљемо да нас сретну, а ти изабери црногорскијех пет-шесторо, као на примјер: Ђура Прелова, Мишка Никова с Липе, сви нека буду лијепо ођевени, јер иде са мном један стидан човјек, па сам рад да их види.

Нека ово све буде како ти пишем и немој да ко за ово зна. - И гледајте обијелите (окречите - Д. М.) куће - нека је све лијепо и чисто као што смо вам писали и из Петербурга. И поздрављам моје родитеље и сроднике и стрика Сава архимандрита Стефана, попа Николу и Филипа Михаилова и нека буду весели. Ја сам здраво и нијесам залуду стојао оволико времена..

Варшава, 18. јула 1837.

Владика Петровић"

² Једно писмо Његошево. - Ibidem, стр. 30-31.

3.

Треће писмо које овдје дајемо пронашли смо маја 2000. године у Руском Државном историјском архиву у Санкт-Петербургу и оно се сада први пут објелодањује. Писано је у Бечу 23. новембра 1846 (по старом календару) и упућено Сергеју Семјоновичу Уварову, министру просвете Русије.

Као што је познато, Петар Други Петровић Његош је годинама између објављивања *Луче микрокозма*, штампане у "Књажевства српскога књигопечатњи" у Београду (1845), и *Горског вијенца*, печатаног у Јерменској типографији "Ч.О.О. Михитариста" у Бечу (1847), радио на збирци пробраних народних пјесама, коју је средио на Цетињу "на Благовијест 1845. године" и дао да се штампа у Београду под насловом *Огледало српско*. Књига је изашла из штампе 1846. године. Његош је из Беча, као што је истакнуто, 23. новембра исте године послао на дар три екземплара своје најновије књиге у Санкт-Петербург: императору Николају Првом и грофу С. С. Уварову, уз веома надахнуто пропратно писмо, у којему, поред осталог, истиче:

"Ви сїе средишиїе Словенске ꙗросвїеїе - нека се на оліїару мога свїїилишиїа ꙗридружи и једна мала искра Црногорског народног зениїа, који слави хероїске подвиге шаке Словена, који су судбином били ꙗредодређени да буду жрївовани у часїи и славу великог ꙗлемена Словенског и Православља".

Због интересантности, Његошево писмо у цјелости аутентично објављујемо:

"Ваше Сїятелство,
Милостивїй Государь,
Графь Сергїй Семеновичь,

Какь прїятно воспользоватся случаемь, который подаеть мнь поводь изявить Вамь высокое мое уваженїе к Вашему достоинству. Вы есть средоточїе луче Славянскаго просвїщенїа, - пусть кь олтарю сего свїтилища прїобщится и одна маленькая искра Черногорскаго народнаго гениїа, воспївающаго геройскїе подвиги горсти Славянь, обреченой рокомь на всесожженїе за честь и славу великаго племени Славянскаго и Православїа, - эта искра: Огледало Србско, котораго я имью чест, Графь, послать кь Вамь три книги. Книгу в лучшем переплеть благоизволите поднести Высокому моему Покровителю, Государю Императору, если она удостоится Высочайшаго вниманїа и принятїа.

Я надїюсь, что мое дерзновенїе не останется тщетнымь, и что Царь - Герой соблаговолить Всемилостивїйше принятъ пїсни о бранныхь подвигахь того племени для котораго Он есть Священный Кумирь, и котораго всѣ надежды стремятся подь сїнь Его праведнаго Престола. А прочїя двѣ книги посылаю Вамь, вь знакь моего усердїа.

Съ истиннымъ почтениемъ имѣю честь быть,
Вашего Сіятельства

Вѣна, 23. ноября 1846. года

Покорный слуга
Владыка Черногорский
П.П. Нѣгош, с.р.³

Превод:

"Ваша Свѣтлости,
Милостиви Государу
Грофе Сергеју Семјоновичу,

Ви сте средиште зрака Словенске просвјете - нека се на олтару тога светилишта придружи и једна мала искра Црногорског народног генија, који слави херојске подвиге шаке Словена, који су судбином били предодређени да буду жртвовани у част и славу великог племена Словенског и Православља. - Та искра је: Огледало српско, које, Грофе, имам част да Вам пошаљем у три примјерка. Једну књигу у најбољем повезу изволите уручити Високоме моме Покровитељу, Государу Императору, ако удостоји својом Високом Пажњом да је прими.

Надам се да мој покушај неће бити узалудним и да ће Цар-Херој извољети Свемилоиво примити пјесме о ратним подвизима тога племена, за које је Он Свети Идол, и чије су све наде усмјерене ка сјени Његовог праведног Престола.

Остале двије књиге шаљем Вама у знак моје усрдности.

Са искреним поштовањем, имам част бити,
Ваше Свѣтлости
Покорни слуга
Владыка Црногорски

Беч, 23. новембра 1846. године

П. П. Његош, с.р."

³ Русский государственный исторический архив, С. Петербург, Фонд 735, оп. 2, дело 616, лист 2.